

проведення експертизи не володіють об'єктивними критеріями ситуації, за якими можна було б робити висновки по таким питанням. Неповна медична допомога може бути пов'язана з відсутністю обладнання, медикаментів тощо. Питання про те, чи були допущені порушення інструкцій про лікування, якщо так, то які конкретно також є недоречним, оскільки лікування – це творчий процес і її неможливо суворо регламентувати. Питання про правильність лікування повинен вирішуватися самостійно в кожному випадку [7, с. 20, 21].

Таким чином, проведення судово-медичної експертизи під час розслідування «медичних» злочинів є надзвичайно важливим, оскільки за результатами її проведення можна встановити причинний зв'язок між діяльністю медичних працівників та шкодою, що спричинена здоров'ю або життю пацієнта.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XI // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2000. – № 7: Законодавство України про охорону здоров'я. – С. 18-43.
2. Семенов В.В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів (зміст, організація використання) : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. Юрид. Наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / В.В. Семенов. – Київ. – 2006. – С. 20.
3. Дунаєвська Л.Г. Розслідування злочинів, вчинених під час надання медичної допомоги / Дунаєвська Л.Г. // Монографія. – К.: АДС УМК Центр, 2012. – 168 с.
4. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи // Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України». – 17 січня 1995 р., № 6. – К.: МОЗ України, 1995. – С. 4-12.
5. Сухарникова Л.В. Особенности расследования неосторожного причинения вреда жизни и здоровью граждан медицинскими работниками в процессе профессиональной деятельности : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Сухарникова Л.В. – СПб., 2006. – 253 с.
6. Омельчук Л.В. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Любов Василівна Омельчук. – Ірпінь, 2013. – 228 с.
7. Вермель И. Г. Судебно-медицинская экспертиза лечебной деятельности (Вопросы теории и практики). – Свердловск, – 1988, – 111 с.

Онищенко Н.С.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДЯНОГО ЗНАКУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ЗАХИСТУ ДОКУМЕНТІВ

В час, коли технології розвиваються з неймовірною стрімкістю, а уява осіб, які підроблюють документи задля власної вигоди, необмежена, необхідні елементи, які б мінімізували ризик такої підробки. Для цього і існують засоби захисту документів від підробки. Одним з таких елементів захисту є водяний знак. Зважаючи на те, що цей елемент захисту застосовується в тому числі і

для захисту грошей, у тому числі української гривні, частота підробки таких елементів захисту досить велика. Тому, у своїй статті я розгляну за якими ознаками експерт при дослідженні підробленого документу зможе дізнатися про те, що водяний знак виготовлений кустарним способом.

Взагалі, під водяним знаком розуміють одно-, дво- або багатотонне зображення в папері, що створюється в процесі його виготовлення і візуалізується на просвіт [2, с. 25].

Якщо говорити про такий специфічний різновид документів як гроші, то в цьому аспекті водяний знак – видиме при розгляді банкноти проти світла зображення на білій площині банкноти в різних тонах (світліших та темніших від паперу) портрета, що утворене внутрішньою структурою паперу і яке повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти [5, п.1].

Водяні знаки з'явилися у якості захисних елементів від підробки банкнот ще у 18 столітті [4, с. 10]. Завдяки постійному удосконаленню технології їх виготовлення виникло певне розмаїття цих елементів.

Зазвичай водяні знаки представлені в документах у вигляді зображень або певного, чітко визначеного напису, або ж того й іншого разом. Технологічно вони формуються за рахунок локальних розходжень в оптичній щільності паперу. У процесі виготовлення паперу початкова сира маса в папероформуєчій машині розподіляється по поверхні металевої відливної сітки і притискається до останньої сітковим вирівнюючим валом, на якому розміщуються рельєфні зображення або написи. У місцях, що відповідають випуклим формам візерунка, розміщується менша кількість волокон паперової маси, а тому шар паперу виходить тоншим, і навпаки. Відповідно ці ділянки паперу мають і різну щільність, тому на просвіт більш прозорими є ділянки з меншою щільністю паперу, а менш прозорі – з більшою щільністю паперу. Таким чином, при вивченні документа на просвіт повинні бути чітко видимі певні зображення або написи. По формі зображення водяні знаки поділяються на три види: а) написи та малюнки; б) візерунки, фігури, цифри; в) портрети.

На грошових купюрах та цінних паперах бувають також кольорові водяні знаки, які розміщуються в товщі паперу і стають видимими тільки в минаючому світлі. Технологія виготовлення такого паперу полягає в з'єднанні двох окремо сформованих потоків паперової маси шляхом розміщення між ними проміжної плівки, на сторонах якої і нанесені кольорові чи філігранні малюнки – водяні знаки. Водяні знаки не реагують на ультрафіолетове опромінення та можуть бути однотонними (світлі чи темні стосовно основи), двохтонові (з більш світлими і більш темними фрагментами стосовно основи) і багатотонні (з напівтоновими фрагментами зображень).

За розташуванням водяні знаки поділяють на локальні, загальні та смугові.

Локальний водяний знак може розміщатися на вільному від друку полі банкноти (купоні) (наприклад, німецькі марки, російські рублі, швейцарські франки, українські гривні зразка 1994, 1995 та 2000 рр. та ін.) або на купоні, якщо усе поле банкноти задруковане (наприклад, англійські фунти стерлінги, фінські марки).

Загальний (розподілений) водяний знак становить собою рівномірне чергування того самого зображення, але по всьому полю банкноти (наприклад, російські рублі малого номіналу, українські гривні зразка 1992 р.).

Смуговий водяний знак характеризується його повторенням не по всьому полю банкноти, а у визначеній частині (наприклад, 10 шведських крон) [1, с. 171].

Отже, мною розглянуто, якими водяними знаками можуть бути захищені документи. Далі я хотіла би розглянути, яким чином імітують водяні знаки і яким чином експерт може виявити таку імітацію.

Водяні знаки найчастіше імітують наступними способами:

1. Наносять на папір фарбою відповідний малюнок. При цьому ділянки, покриті шаром фарби (наприклад, білої, що у відбитому світлі зливаються з поверхнею білого паперу і погано помітні), при розгляданні на просвіт виявляються більш темними. Малюнок, який імітує водяний знак, наносять або з внутрішньої сторони паперу (якщо банкнота склеєна з двох аркушів) або на звороті. Існують два основних способи виконання такої імітації: ручним способом, з використанням спеціально кустарно виготовленого кліше або друкуванням за допомогою офсетних друкарських форм, кліше, офісної техніки або трафаретів.

2. Так звані жирові водяні знаки (переважно для імітації світлих знаків), які наносять жировою речовиною (наприклад, рослинною олією або тваринним жиром) з використанням спеціально виготовлених з резини, деревини або металу кліше чи трафаретним способом. При цьому оброблені ділянки стають більш прозорими, ніж усі інші. Така імітація легко виявляється за допомогою тампона, змоченого у спирті (жир розчиниться і знаки стануть невидимими).

3. Кислотні водяні знаки виготовляються за допомогою місцевого впливу хімічного реагенту (це можуть бути засоби побутової хімії, розчини соляної та сірчаної кислоти тощо) на папір для зміни його оптичної щільності. Для нанесення цієї імітації використовують загострені предмети або спеціально виготовлені кліше.

4. Водяні знаки з припуском – така імітація зустрічається досить рідко. Вона складається з виготовлення спеціальної паперової суміші у вигляді густої пасти, яка наноситься на папір підрубленої банкноти загостреним предметом або спеціально виготовленим кліше для глибокого друку та фіксації отриманого зображення за допомогою преса. Така імітація виявляється у процесі уважного дослідження у косо спрямованих променях.

5. Вирівняні водяні знаки, які наносять таким способом: підчищають гострим лезом або наждачним папером верхній шар паперу, після чого він у відповідних місцях стає тоншим і, отже, прозорішим (цей спосіб рідко зустрічається та ефективний лише для імітації світлих водяних знаків). Така імітація легко виявляється у процесі уважного дослідження водяного знака у косо спрямованих променях.

6. Рельєфні водяні знаки – наносять із використанням рельєфного металевого кліше без використання барвників, із відповідним зображенням.

Потім притискають його до зволоженого паперу (при зволоженні волокна паперу розбухають, а під тиском руйнуються й сплющуються). У результаті на просвіт зображення стають видимими.

Також можливе нанесення такої імітації на готовий підроблений грошовий знак без зволоження. Обидва різновиди вказаної імітації легко виявляються при зволоженні ділянки банкноти зі знаком (можливе використання 10%-го лужного розчину): справжній водяний знак при цьому стане ще більш яскраво видимим, а імітація зникне [2, с. 245].

Список використаних джерел:

1. Біленчук П.Д. Криміналістика: Підручник. / П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко // Атіка. – К. – 2001.
2. Воробей О.В. Методика судово-технічної експертизи документів (загальна частина) / О.В. Воробей // Затверджено на засіданні КМР ДНДЕКЦ МВС України Протокол № 15 від 27.04. 2006. – К. – 2006.
3. Воробей О.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч.-метод. посіб. / О.В. Воробей, І.М. Мельников, О.Г. Волошин // КНУВС – К. – 2008.
4. Ковальчук Г. І. Рукописні книги та стародруки: Навчальний посібник / Г.І. Ковальчук // Нац. Б-ка В.І. Вернадського. – К. – 2011.
5. Про введення в обіг банкнот номіналу 1 гривня та банкнот номіналом 2, 5, 10 та 20 гривень зразка 1995 року: Лист НБУ № 11-311/274-6022 від 15.08.97 // ВВР. – 1997.

Солдатський В.В.

*асистент кафедри кримінального процесу,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Залежність суспільства від злочинності є також залежністю особи від соціальної необхідності брати участь у кримінальному провадженні та зазнавати викликані цим незручності. Особа змушена брати участь у кримінальному провадженні, оскільки існує злочинність і необхідність з нею боротися. Переважно, при розслідуванні та розгляді кримінальних справ, допустимі конституційні обмеження прав і свобод особи, яка залучається у кримінальне провадження реалізуються за допомогою застосування кримінально-процесуального примусу [1, с. 660].

Отже, навіть в демократичному суспільстві діяльність державних органів не може бути повноцінною, якщо вона не має у своєму арсеналі різноманітних засобів впливу на поведінку кожного громадянина. Особливо це проявляється у боротьбі зі злочинністю. Держава вимушена удаватися до примусу у випадках, коли громадянин не погоджується на обмеження його конституційного права, а без такого обмеження неможливо розкрити злочин, відшкодувати завдану ним шкоду, покарати винного.